

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра теорії та історії держави і права

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. директора ННІ неперервної освіти і туризму
проф. І.С. Гриценко
2022р.

СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри теорії
та історії держави і права
протокол № 10 від 17 травня 2022р.
завідувачка кафедри
В.О Качур

РОЗГЛЯНУТО

Гарант ОП "Публічне управління та адміністрування"
д.н.держ.упр.
В.В.Олійник

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА»**

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
спеціальність	281 «Публічне управління та адміністрування»
освітня програма	«Публічне управління та адміністрування»
факультет	ННІ неперервної освіти і туризму

Укладач: Козін Сергій, доктор юридичних наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права

Київ 2022

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теорія держави і права	
Освітній ступінь	<u>«Бакалавр»</u>
Спеціальність	<u>281 «Публічне управління та адміністрування»</u>
Освітня програма	<u>«Публічне управління та адміністрування»</u>
Характеристика навчальної дисципліни	
Вид	обов'язкова
Загальна кількість годин	120
Кількість кредитів	4
Кількість змістових модулів	2
Курсовий проект (робота) за наявності	-
Форма контролю	<u>іспит</u>
Показники навчальної дисципліни для денної форми навчання	
Рік підготовки (курс)	1-й
Семестр	1-й
Лекційні заняття	30 год.
Практичні семінарські заняття	30 год.
Лабораторні заняття	-
Самостійна робота	60 год.
Індивідуальні завдання	-
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	4 год.

2. Мета і завдання дисципліни

«Теорія держави і права»

Мета – засвоєння студентами системи загальнотеоретичних сучасних знань про загальні закономірності виникнення, розвитку і функціонування держави і права.

Завдання – з'ясувати місце держави і права у сучасному суспільстві; засвоїти поняттєво-категоріальний апарат теорії держави і права; формування, поглиблення і систематизація знань про основні поняття теорії держави і права; виробити власне наукове розуміння і цілісний погляд на державно-правову дійсність

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- загальні закономірності виникнення, функціонування і розвитку державно-правових явищ;
- головні поняття та категорії теорії держави і права, їх сутність, ознаки, види та значення;
- зміст головних складових частин та структурних елементів державно-правових явищ;
- загальнотеоретичні підходи до розуміння сутності і призначення державно-правових явищ.

вміти:

- розуміти головні поняття та категорії теорії держави і права;
- оперувати поняттєво-категоріальним апаратом теорії держави і права і застосовувати його під час розв'язання конкретних життєвих ситуацій;
- працювати із навчальною та спеціальною літературою, нормативно-правовими, правозастосовними та правотлумачувальними актами.

Вимоги до результатів засвоєння дисципліни (універсальні, загальні та спеціальні компетенції)

В студентів після засвоєння дисципліни повинні бути сформовані такі компетенції:

Загальні компетенції:

- **ЗК1** Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.
- **ЗК2** Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності
- **ЗК 5** здатність до адаптації та дії в новій ситуації;
- **ЗК 8** вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;
- **ЗК 9** здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- **ЗК 10** здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів діяльності);

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

- **ФК 8** Здатність готувати проекти управлінських рішень та їх впровадження;
- **ФК 11** Здатність у складі робочої групи проводити прикладні дослідження в сфері публічного управління та адміністрування.

3. Програма навчальної дисципліни

«Теорія держави і права»

Змістовий модуль 1.

Вступ до теорії держави і права (30 годин)

Тема 1. Теорія держави і права як наука і навчальна дисципліна

Поняття та ознаки науки. Класифікація наук. Природничі та суспільні науки. Юридична наука. Класифікація юридичних наук. Загальна характеристика науки «Теорія держави і права». Становлення, розвиток та сучасний стан теорії держави і права.

Об'єкт теорії держави і права. Предмет теорії держави і права. Поняття державно-правових закономірностей та їх класифікація. Особливості теорії держави і права.

Завдання і функції теорії держави і права. Види та характеристика функцій теорії держави і права.

Тема 2. Загальне вчення про державу

Поняття й загальна характеристика суспільства та влади. Плюралізм державорозуміння та необхідність дослідження проблем походження держави. Соціальне регулювання у первісному суспільстві.

Причини багатоманітності теорій походження держави. Характеристика головних теорій походження держави. Теологічна теорія походження держави і права. Патріархальна теорія. Договірна теорія. Теорія насильства. Психологічна теорія. Расова теорія. Іригаційна теорія. Інцестна теорія. Органічна теорія. Спортивна теорія. Дифузна теорія. Класова теорія.

Причини виникнення сучасних держав.

Загальна характеристика концепцій сучасної держави. Теорія солідаризму. Теорія плюралістичної демократії. Теорія еліт. Теорія бюрократії. Теорія технократії.

Тема 3. Загальне вчення про право

Необхідність дослідження проблем походження права. Соціальні регулятори суспільних відносин у первісному суспільстві. Поняття та класифікація соціальних норм. Економічні норми. Політичні норми. Корпоративні норми. Звичаєві норми. Релігійні норми. Моральні норми. Технічні норми. Норми мови.

Поняття права у суспільствознавстві. Співвідношення загально-соціального та юридичного права.

Поняття, сутність та елементи загальносоціального права. Головні положення теорії прав людини. Формування концепції прав людини. Поняття та особливості основних прав людини. Класифікація основних прав людини. Поняття міжнародно-правових стандартів у галузі прав людини та їх класифікація. Гарантії прав людини: поняття, класифікація. Обмеження прав людини: поняття, види. Імплементация прав людини: поняття, стадії та юридичний механізм їх забезпечення. Основні права нації (народу): поняття, види, юридичні гарантії забезпечення. Основні права людства.

під модуль 1.1.

Теорія держави (30 годин)

Тема 4. Поняття, ознаки, сутність та функції держави

Поняття держави. Термін «держава» у вузькому і широкому значенні. Співвідношення понять «держава» і «державність». Головні ознаки держави. Державний суверенітет. Суверенітет народу. Суверенітет нації. Ознаки, що відрізняють державу від первіснообщинної організації суспільства.

Сутність держави. Формальний та змістовий аспекти розгляду сутності держави. Загальнолюдський (загально-соціальний), релігійний, національний (націоналістичний) та расовий підходи до сутності держави.

Поняття та ознаки функцій держави. Співвідношення понять «мета держави», «завдання держави» і «функції держави». Види функцій держави. Форми і методи здійснення

функцій держави. Функції сучасної української держави.

Тема 5. Форма держави

Категорія «форма». Форма держави. Частини форми держави. Плюралістична, сегментарна та моністична форми держави.

Форма державного правління: поняття, характерні риси, види.

Монархія. Типові риси монархічної форми правління. Види монархій. Характерні риси абсолютної монархії. Характерні риси обмеженої монархії. Види обмеженої монархії (дуалістична монархія, парламентська монархія).

Республіка. Характерні риси республіканської форми правління. Види республік. Ознаки президентської республіки. Характерні риси парламентської республіки. Характерні риси змішаної республіки.

Форма державного устрою: поняття, характерні риси, види. Централізовані, децентралізовані та змішані прості держави.

Складна держава: поняття і види. Федерація. Характерні риси федеративної держави. Види федерацій. Історичні форми складних держав (імперія, унія).

Форма державного режиму: поняття і види. Характерні риси демократичного режиму. Види демократичного режиму.

Об'єднання держав. Конфедерація: поняття, ознаки. Міждержавні об'єднання: поняття, ознаки, види.

Характеристика сучасної форми держави Україна.

Тема 6. Типологія держав

Необхідність типології (вчення про типи) держави. Типологія як різновид класифікації. Суб'єктивні та об'єктивні фактори при здійсненні типології держав. Соціальний зміст і значення процесу типології держав. Поняття типу держави.

Формаційний та цивілізаційний підходи до типології держав. Поняття „цивілізації” та „суспільно-економічної формації”.

Цивілізаційний підхід до типології держав. Принципи співвідношення державності та духовно-культурного життя суспільства. Види цивілізацій і типи держави. Переваги і недоліки цивілізаційного підходу. „Людський вимір” як критерій прогресу державності.

Формаційний підхід до типології держави. Переваги та недоліки формаційного підходу. Характеристика головних типів держави згідно формаційного підходу.

Інші критерії типології держав та їх характеристика.

Тема 7. Механізм та апарат держави

Поняття механізму держави. Ознаки механізму держави. Склад механізму держави. Державні підприємства. Державні установи. Державні органи. Робітники. Службовці. Види службовців.

Поняття державного апарату. Фактори, які впливають на функціонування і розвиток державного апарату як цілісної системи. Принципи організації та діяльності державного апарату: поняття, характеристика. Види апаратів сучасних держав.

Поняття державного органу. Ознаки державного органу. Специфічні ознаки, які відрізняють державні органи від недержавних. Владні повноваження. Види державних органів. Система державних органів та розподілу влад в її організації. Правоохоронні і контрольно-наглядові органи. Органи державної влади і органи місцевого самоврядування. Державні органи сучасної України.

Поняття державної служби, державного службовця. Посадової особи. Види державних службовців. Правові основи забезпечення державної служби в Україні. Поняття і сутність бюрократії. Демократичний і бюрократичний централізм.

Змістовий модуль 2.

Особа, суспільство, держава (30 годин)

Тема 8. Правовий статус особи

Поняття особи. Поняття суспільства. Співвідношення особи, суспільства і держави. Інститут громадянства. Інститут підданства. Ідеї гармонізації відносин особи держави. Правовий статус особи. Права особи. Суб'єктивні права особи. Правові можливості. Свободи особи. Законні інтереси особи. Юридичні обов'язки особи. Конституційні (основні) права та обов'язки особи. Спеціальний правовий статус особи. Правовий статус та фактичне становище людини.

Тема 9. Політична система суспільства

Категорія «політична система суспільства». Інституційний. Функціональний, регулятивний, ідеологічний, комунікативний та особистий підходи до дослідження політичної системи суспільства у широкому значенні. Поняття політичної системи суспільства у вузькому значенні.

Організаційний, політичний та програмний критерії відбору елементів політичної системи суспільства. Елементи політичної системи суспільства згідно політичного критерію.

Держава – головний елемент політичної системи суспільства. Місце і роль держави в політичній системі суспільства. Механізм політичної влади. Механізм політичного опору.

Громадські об'єднання у політичній системі суспільства. Поняття та види об'єднань громадян. Правове забезпечення діяльності об'єднань громадян в Україні. Місце політичних партій у політичній системі суспільства. Форми взаємодії держави і громадських об'єднань.

Трудові колективи. Місце трудових колективів у політичній системі суспільства

Тема 10. Демократична, соціальна та правова держава і громадянське суспільство.

Теорія демократії. Демократія як народовладдя. Демократія як система цінностей. Демократія як механізм управління. Поняття демократичної держави. Принципи демократичної держави. Форми та інститути демократичної держави. Демократія і самоврядування.

Поняття та ознаки соціальної держави. Поняття правової держави. Соціально-змістові ознаки правової держави. Формальні ознаки правової держави.

Суть верховенства права як ознаки правової держави. Становлення та розвиток теорії розподілу влад. Головні положення теорії розподілу влад. Законодавче закріплення розподілу влад в Україні.

Поняття законності та її ознаки. Принципи законності: поняття, характеристика. Гарантії законності: поняття, види. Загально-соціальні гарантії законності. Спеціально-соціальні гарантії законності.

Правопорядок: поняття, ознаки. Зміст правопорядку. Структура правопорядку. Функції та принципи правопорядку.

Становлення та розвиток ідеї правової держави. Становлення і розвиток ідеї громадянського суспільства. Поняття громадянського суспільства. Головні інститути громадянського суспільства. Співвідношення громадянського суспільства і держави.

під модуль 2.1.

Юридичне (позитивне) право (30 годин)

Тема 11. Об'єктивне юридичне право

Об'єктивне юридичне право: поняття та головні ознаки. Соціальне призначення права та його сутнісні характеристики. Нормативність об'єктивного юридичного права. Державний примус та його специфічні властивості.

Функції права: поняття, властивості. Співвідношення «функцій права» з «роллю права», «завданням права», «функціонуванням права». Система функцій права. Соціальні

функції права: економічна, політична, виховна, культурно-ідеологічна, функція соціального контролю, інформаційна, комунікативна. Спеціально-юридичні функції права. Співвідношення функцій права різних рівнів. Класифікація спеціально-юридичних функцій права. Регулятивна функція: поняття, підфункції, характерні риси. Охоронна функція права: поняття, характерні риси. Неосновні спеціально-юридичні функції права: компенсаційна, обмежувальна, відновлювальна. Форми реалізації функцій права. Інформаційна форма реалізації функцій права. Орієнтаційна форма реалізації функцій права. Правова установка. Правове регулювання.

Принципи права: поняття, ознаки, значення. Співвідношення понять «принципи права» і «правові принципи». Класифікація принципів права. Загально-соціальні принципи права. Спеціально-юридичні принципи права. Загальнолюдські (загально-цивілізаційні) принципи права: поняття, ознаки, способи матеріалізації. Загальні принципи права: поняття, види. Загально-правові принципи права: поняття, види. Міжгалузеві принципи права. Галузеві принципи права. Принципи інститутів права.

Тема 12. Суб'єктивне юридичне право

Суб'єктивне юридичне право: поняття, ознаки, елементи. Право на власні дії. Способи здійснення суб'єктивного юридичного права. Межі суб'єктивного юридичного права. Право на чужі дії. Право на дії держави. Правомочність на захист.

Суб'єктивний юридичний обов'язок: поняття, ознаки. Взаємозв'язок суб'єктивного юридичного права та суб'єктивного юридичного обов'язку.

Поняття суб'єкта права та його правосуб'єктності. Суспільна сторона правосуб'єктності. Юридична сторона правосуб'єктності. Склад правосуб'єктності. Правоздатність та дієздатність. Види правосуб'єктності.

Тема 13. Правосвідомість та правова культура

Поняття та особливості правосвідомості. Будова правосвідомості. Правова ідеологія: поняття, елементи. Правова психологія: поняття, елементи. Функції правосвідомості: пізнавальна, оціночна, регулятивна. Взаємодія правосвідомості та права. Види правосвідомості.

Правова культура: поняття, елементи, види, рівні. Поняття та способи правового виховання. Характеристика окремих способів правового виховання.

Тема 14. Норми права

Поняття норм права. Загальні ознаки норми права (соціальність, нормативність. Специфічні ознаки норми права. Загальна обов'язковість. Формальна визначеність. Класифікація норм права.

Поняття структури норм права. Юридична, логічна, соціологічна структури норми права. Головні спеціально-юридичні функції права як підстави поділу юридичної норми на складові елементи. Гіпотеза норми права: поняття, види. Диспозиція норми права: поняття, види. Санкція норми права: поняття, види.

Форми викладу юридичних норм у статтях нормативно-правових актів за повнотою викладу: пряма, відсилочна, бланкетна. Форми викладу правових норм у статтях нормативно-правових актів за способом узагальнення: абстрактна, казуїстична, змішана.

Тема 15. Система права

Системність права як головна характеристика об'єктивного юридичного права. Система права: поняття, ознаки. Розмежування понять «склад» і «структура». Структура системи права: поняття, елементи. Рівні взаємодії елементів системи права.

Інститут права: поняття та види. Критерії відособлення норм права у правові інститути.

Галузь права: поняття, види. Критерії відособлення правових інститутів у галузі права. Поняття та структурні компоненти предмету правового регулювання. Поняття та структурні компоненти методу правового регулювання. Рівні взаємодії галузей права.

Критерії поділу права на приватне право і публічне право. Поняття та ознаки

приватного права. Поняття та ознаки публічного права.

4. Структура навчальної дисципліни «Теорія держави і права»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	денна форма						
	Тижні	усього	у тому числі				
			л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Змістовий модуль 1. Вступ до теорії держави і права (30 год.)</i>							
Тема 1. Теорія держави і права як наука і навчальна дисципліна	1	10	2	2	-	-	6
Тема 2. Загальне вчення про державу	2	10	2	2	-	-	6
Тема 3. Загальне вчення про право	2	10	2	2	-	-	6
Разом за змістовим модулем 1		30	6	6	-	-	18
<i>Під модуль 1.1. Теорія держави (30 годин)</i>							
Тема 4. Поняття, ознаки, сутність та функції держави	4	6	2	2	-	-	2
Тема 5. Форма держави	5	8	2	2	-	-	4
Тема 6. Типологія держав	6	8	2	2	-	-	4
Тема 7. Механізм та апарат держави	7	8	2	2	-	-	4
Разом за під модуль 1.1.		30	8	8	-	-	14
<i>Змістовий модуль 2. Особа, суспільство, держава (30 годин)</i>							
Тема 8. Правовий статус особи	8	10	2	2	-	-	6
Тема 9. Політична система суспільства	9	10	2	2	-	-	6
Тема 10. Демократична, соціальна та правова держава і громадянське суспільство.	10	10	2	2	-	-	6

Разом за змістовим модулем		30	6	6	-	-	18
<i>під модуль 2.1. Юридичне(позитивне) право (30 годин)</i>							
Тема 11. Об'єктивне юридичне право	11	6	2	2	-	-	2
Тема 12. Суб'єктивне юридичне право	12	6	2	2	-	-	2
Тема 13. Правосвідомість та правова культура	13	6	2	2	-	-	2
Тема 14. Норми права	14	6	2	2	-	-	2
Тема 15. Система права	15	6	2	2	-	-	2
Разом за під модуль 2.1.		30	10	10	-	-	10
Разом		120	30	30	-	-	60

**5.Теми практичних занять з навчальної дисципліни
«Теорія держави і права» для денної форми
навчання**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Теорія держави і права як наука і навчальна дисципліна	2
2	Загальне вчення про державу	2
3	Загальне вчення про право	2
4	Поняття, ознаки, сутність та функції держави	2
5	Форма держави	2
6	Типологія держав	2
7	Механізм та апарат держави	2
8	Правовий статус особи	2
9	Політична система суспільства	2
10	Демократична, соціальна та правова держава і громадянське суспільство	2
11	Об'єктивне юридичне право	2
12	Суб'єктивне юридичне право	2
13	Правосвідомість та правова культура	2
14	Норми права	2
15	Система права	2
Разом		30

**6.Контрольні питання,
комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань
студентами**

1. Теорія держави і права: поняття, предмет, місце у системі правознавства.
2. Державно-правові закономірності: поняття, класифікація.
3. Методологія теорії держави і права: поняття, склад, характеристика окремих груп методів.
4. Поняття й загальна характеристика суспільства і влади.
5. Поняття та ознаки держави. Ознаки, які відрізняють державну владу від органів публічної влади у первісному суспільстві, та ознаки, які відрізняють державну владу від інших організацій сучасного суспільства.
6. Поняття сутності держави та підходи до її розуміння.
7. Функції держави: поняття, види.
8. Форми і методи здійснення функцій держави.
9. Поняття типології держави та її критерії
10. Цивілізаційний та формаційний підходи до типології держав та їх характеристика.
11. Форма держави: поняття, частини. Конституційне закріплення форми Української держави.
12. Форми державного правління: поняття, характерні риси, види.
13. Форми державного устрою: поняття, характерні риси, види.
14. Форма державного режиму: поняття, види.
15. Об'єднання держав: поняття, види.
16. Механізм держави: поняття, ознаки, склад.
17. Поняття та ознаки державного апарату, принципи його побудови та діяльності.
18. Поняття та ознаки державного органу. Класифікація державного органу.
19. Поняття політичної системи суспільства у широкому розумінні та її характерні риси, компоненти, функції, класифікація.
20. Поняття політичної системи суспільства у вузькому значенні та критерії відбору її елементів.
21. Місце держави у політичній системі суспільства. Моделі взаємодії держави, особи, органів місцевого самоврядування у політичній системі суспільства.
22. Політична партія як елемент політичної системи суспільства: поняття, ознаки, функції, класифікація. Взаємодія держави і політичних партій.
23. Політичні блоки, політичні рухи та групи політичного лобіювання: поняття, ознаки,

види.

24. Громадські організації: поняття, ознаки, види. Взаємодія держави і громадських організацій.
25. Поняття правової держави та її ознаки. Характеристика принципу верховенства права та принципу розподілу влад як ознак правової держави.
26. Громадянське суспільство: поняття та головні інститути. Взаємодія держави і громадянського суспільства.
27. Плюралізм розуміння поняття «право». Тип право розуміння: поняття, сучасні підходи.
28. Головні засади юридичного позитивізму та природничо-правової юриспруденції.
29. Соціологічний та інтегративний підходи до праворозуміння.
30. Правовий статус особи: поняття, склад, значення.
31. Об'єктивне юридичне право: поняття, ознаки, сутнісні характеристики.
32. Функції права: поняття, властивості, види.
33. Види спеціально-юридичних функцій права, їх характеристика та форми реалізації.
34. Принципи права: поняття, ознаки класифікація.
35. Суб'єктивне юридичне право: поняття, ознаки, зміст.
36. Суб'єктивний юридичний обов'язок та його співвідношення із суб'єктивним юридичним правом.
37. Поняття суб'єкта права та його правосуб'єктності.
38. Правова свідомість: поняття, особливості, будова.
39. Правова свідомість: поняття, види, функції.
40. Правова норма: поняття, ознаки, класифікація.
41. Поняття структури норми права та характеристика її елементів.
42. Форми викладу правових норм у статтях нормативно-правових актів.
43. Система права: поняття, ознаки, структура, рівні взаємодії її елементів.
44. Інститут права: поняття, ознаки, критерії відособлення, види.
45. Галузь права: поняття, види, критерії поділу.
46. Типи зв'язків між галузями права. Поняття та ознаки приватного та публічного права.
47. Зовнішня форма права: поняття, ознаки. Співвідношення із поняттям «джерело права».
48. Види головних зовнішніх форм права та їх характеристика.
49. Поняття, ознаки і види законів.
50. Поняття та види підзаконних нормативно-правових актів. Специфічні юридичні акти- документи, що можуть набувати нормативно-правового значення.

51. Система нормативно-правових актів: поняття, ознаки, структура. Співвідношення із системою права та системою законодавства.
52. Нормативно-правовий припис: поняття, властивості, структура, види.
53. Юридична колізія: поняття, ознаки, види. Правова конкуренція та шляхи її вирішення.
54. Нормотворчість: поняття, ознаки, види, функції.
55. Стадії і принципи нормотворчості.
56. Дія права та дія нормативно-правових актів: поняття, ознаки, компоненти, показники.
57. Дія нормативно-правових актів у часі: поняття, показники.
58. Дія нормативно-правових актів у часі та за колом осіб: поняття та характеристика.
59. Поняття юридичної техніки, її ознаки, види, склад.
60. Юридичний (правовий) акт: поняття, види. Характеристика правового акта-документа.
61. Юридична термінологія, юридичні конструкції та юридична технологія як складові елементи юридичної техніки: поняття, ознаки та види.
62. Юридична стилістика та засоби організаційно-документального оформлення юридичних актів-документів: поняття, вимоги, характеристика. Техніко-юридична помилка: поняття, види.
63. Особливі засоби юридичної техніки: поняття, характеристика.
64. Систематизація нормативно-правових актів: поняття, призначення, способи.
65. Облік нормативно-правових актів як спосіб систематизації нормативно-правових актів: поняття, суб'єкти, завдання, види, порядок створення.
66. Інкорпорація нормативно-правових актів: поняття, ознаки, види. Види інкорпорованих видань та їх характеристика.
67. Консолідація та кодифікація як способи систематизації нормативно-правових актів: поняття, ознаки. Види кодифікованих актів.
68. Реалізація права: поняття, ознаки, форми.
69. Поняття, ознаки, види правомірної поведінки.
70. Стадії реалізації права. Особливості реалізації права в сфері публічного та приватного права.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ			
ОС – «Бакалавр» Спеціальність – 281 «Публічне управління та адміністрування»	Кафедра теорії та історії держави і права 20__-20__ навч. рік	ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № _____ з дисципліни «Теорія держави і права»	«Затверджую» Зав. кафедри _____ (В.О.Качур) «__» _____ 20__ р.
Екзаменаційні запитання (максимальна оцінка 5 балів за відповідь на кожне запитання)			
1. Теорія держави і права: поняття, предмет, місце у системі правознавства.			
2. Об'єктивне юридичне право: поняття, ознаки, сутнісні характеристики.			
Тестові завдання різних типів (максимальна оцінка 10 балів за відповіді на тестові завдання)			

1. Розташуйте у відповідності до класифікаційних критеріїв такі види державно-правових закономірностей:

Критерії класифікації	Види державно-правових закономірностей
А. За типом зв'язку Б. За дією у соціальному просторі В. За дією у державно-правовому просторі Г. За історичними межами дії	1. Всезагальні 2. Структурні 3. Внутрішні 4. Особливі 5. Окремі 6. Формацийні 7. Функціональні 8. Зовнішні 9. Генетичні 10. Загальні

2. Яким групам відповідають наведені методи, що використовуються у теорії держави і права

Група методів	Види методів
1. Філософські методи 2. Загальнонаукові методи 3. Спеціально-наукові неюридичні 4. Спеціально-наукові юридичні	А. Статистичний Б. Діалектичний В. Техніко-юридичного аналізу Г. Системний

3. Розташуйте у відповідності до класифікаційних критеріїв такі види актів застосування права:

Критерії класифікації	Види актів застосування права
А. За формою зовнішнього виразу Б. За юридичною формою В. За функціями у правовому регулюванні Г. За юридичними наслідками Д. За способом правового регулювання	1. Охоронні 2. Правовстановлюючі 3. Зобов'язуючі 4. Постанови 5. Забороняючі

Е. За предметом правового регулювання	6. Правоконстатуючі 7. Письмові 8. Регулятивні 9. Свідощтво
	10. Земельні 11. Правозмінюючі 12. Розпорядження 13. Правоприпиняючі 14. Правовідновлюючі 15. Уповноважуючі

4. Яким способам тлумачення права відповідають запропоновані характеристики

Спосіб тлумачення права	Характеристика способу тлумачення права
1. Мовний спосіб тлумачення права 2. Системний спосіб тлумачення права. 3. Логічний спосіб тлумачення права 4. Історичний спосіб тлумачення права 5. Функціональний спосіб тлумачення права 6. Спеціально-юридичний спосіб тлумачення права	А. Сукупність спеціальних прийомів тлумачення права, що базуються на безпосередньому використанні законів і правил логіки. Б. Сукупність спеціальних прийомів тлумачення права, які спираються на знання факторів та умов, в яких функціонує, застосовується норма права, що тлумачиться. В. Сукупність спеціальних прийомів тлумачення права, направлених на з'ясування мети видання нормативно-правового акта, аналіз соціально-економічних та політичних факторів, що обумовили його видання та справили вплив на волю законодавця. Г. Сукупність спеціальних прийомів тлумачення права, що базуються на юридичних знаннях. Д. Сукупність спеціальних прийомів тлумачення права, направлених на з'ясування тексту нормативно-правового акта на основі даних філології. Е. Сукупність спеціальних прийомів тлумачення права, направлених на аналіз зв'язків нормативно-правового припису, що тлумачиться, з іншими елементами системи права і системи нормативно-правових актів.

5. Здатність права забезпечувати цілісне і всебічне регулювання суспільних відносин – це така об'єктивна властивість права, як _____

6. Форма викладу правової норми, при якій в одній статі вміщено не всі її обов'язкові елементи, але подається посилання до певної групи чи виду нормативних актів – це.....

7. Види актів застосування права за формою зовнішнього виразу _____

8. Види нормотворчості за способом формування юридичних норм: 1) встановлення юридичних норм; 2) забезпечення правових норм; 3) здійснення правових норм; 4) систематизація правових норм; 5) походження правових норм; 6) реалізація правових норм; 7) санкціонування правових норм.

9. Види законів за місцем у системі законодавства: 1) постійні; 2) найважливіші; 3) надзвичайні;

4) конституційні; 5) особливі; 6) первинні; 7) загальні

10. Вкажіть порядок проходження стадій правозастосовного процесу

Стадія	№ правильної відповіді
--------	------------------------

1. Пошук правової норми, необхідно для вирішення справи	
2. Доведення змісту акта застосування права до відома адресатів та забезпечення його виконання	
3. Юридична кваліфікація	
4. Порушення юридичної справи	
5. Винесення акта застосування права	
6. Збір та оцінка фактичних обставин справи	

Екзаменатор _____ С.М. Козін

7.Методи навчання

При викладанні навчальної дисципліни «Теорія держави і права» використовуються такі групи методів навчання, як: 1) **методи за джерелами знань** – словесні (бесіда, лекція, інструктаж, робота з книгою, репродуктивний метод), наочні (демонстрація, ілюстрація), практичні (практична робота, вправи); 2) **методи навчання за характером логіки пізнання** (індуктивний, дедуктивний); 3) **методи навчання за рівнем самостійної розумово- пізнавальної діяльності** (проблемний виклад, частково-пошуковий метод, дослідницький метод, метод проблемного викладання).

Бесіда передбачає використання попереднього досвіду студентів з певної галузі знань і на основі цього приведення їх за допомогою діалогу до усвідомлення нових явищ, понять або відтворення вже наявних. З цього погляду виділяють два види бесіди: евристичну й репродуктивну. За місцем у навчальному процесі розрізняють вступну, поточну й підсумкову бесіди.

Лекція — це метод, за допомогою якого педагог у словесній формі розкриває сутність наукових понять, явищ, процесів, логічно пов'язаних, об'єднаних загальною темою. Лекція використовується, як правило, у вищих навчальних закладах і старших класах загальноосвітньої школи.

Важливе місце у навчальному процесі займає **інструктаж**. Він передбачає розкриття норм поведінки, особливостей використання методів і навчальних засобів, дотримання правил безпеки під час виконання навчальних операцій. Це важливий етап в оволодінні методами самостійної пізнавальної діяльності. Адже важливо, щоб студенти розуміли не лише, що треба робити, а і як це робити.

Чільне місце серед групи словесних методів посідає метод **роботи з книгою**. Віднесення його до цієї групи дещо умовне. Студенти мають розуміти, що основне джерело отримання наукової інформації — не викладач, а книга. Відтак важливо навчити студентів методів і засобів самостійної роботи з книгою: читання, переказу, виписування, складання плану, рецензування, конспектування, виготовлення таблиць, схем, графіків та ін.

Репродуктивний метод. До нього відносять застосування вивченого матеріалу на основі зразка або правила. Діяльність тих, хто навчається, має алгоритмічний характер, тобто провадиться за інструкціями, правилами в аналогічних, схожих зі зразком, ситуаціях.

Ефективне навчання неможливе без широкого використання наочних методів. Вони зумовлені діалектичними закономірностями пізнання і психологічними особливостями сприймання. Наочні методи передбачають насамперед використання демонстрації та ілюстрації. При цьому варто зауважити, що ці методи можуть застосовуватись як прийоми реалізації вимог інших методів.

Демонстрація — це метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у натурі, динаміці.

Ілюстрація — метод навчання, за якого предмети і процеси розкриваються через їх символічне зображення (світлина, малюнки, схеми, графіки та ін.).

Практична робота спрямована на використання набутих знань у розв'язанні практичних завдань. У навчальній практиці значне місце відводиться вправам.

Вправа — це метод навчання, сутність якого полягає у цілеспрямованому, багаторазовому повторенні студентами окремих дій чи операцій з метою формування умінь та навичок.

Індуктивний метод — це шлях вивчення предметів, явищ від одиничного до загального. У результаті розуміння сутності ознак, властивостей одиничних предметів чи явищ, понять є можливість усвідомити істотні, типові закономірності чи властивості однопорядкових предметів або явищ. Проте, використовуючи індуктивний метод, варто не змушувати студентів завчати велику кількість одиничних понять, а лише ту інформацію, що дасть змогу виділити у споріднених поняттях суттєве, загальне, типове.

Дедуктивний метод, навпаки, базується на вивченні навчального матеріалу від загального до окремого, одиничного. Студенти ознайомлюються із загальною закономірністю, а потім на основі цієї закономірності, правила, закону характеризуються

інші явища, предмети. Індуктивний і дедуктивний методи перебувають у діалектичному взаємозв'язку.

Методи навчання за логічними ознаками не відокремлені від методів навчання за джерелами знань. У процесі використання словесних, практичних та наочних методів викладач і студенти не можуть обійтися без індукції, дедукції аналізу й синтезу.

Проблемний виклад передбачає створення викладачем проблемної ситуації, допомогу студентам у виділенні та "прийнятті" проблемного завдання, використанні словесних методів (лекції, пояснення) для активізації мисленнєвої діяльності студентів, спрямованої на задоволення пізнавального інтересу шляхом отримання нової інформації.

Частково-пошуковий метод включає студентів у пошук шляхів, прийомів і засобів розв'язання пізнавального завдання. Для забезпечення дієвості цього методу необхідно створити проблемну ситуацію і спонукати студентів до розуміння і "прийняття" пізнавального завдання; керувати ходом пошукової мисленнєвої діяльності студентів з використанням системи логічно вмотивованих запитань; стимулювати і схвалювати пізнавальну діяльність студентів у процесі розв'язання навчальних завдань; аналізувати успіхи і помилки, труднощі.

Дослідницький метод спрямований на включення студентів у самостійне розв'язання пізнавального завдання з використанням необхідного обладнання. Для ефективності цього методу варто дотримуватися низки вимог: створення проблемної ситуації; керівництво студентами при виділенні пізнавального завдання; спонукання студентів до пошуків гіпотези, перевірки її достовірності; надання допомоги у пошуках ефективних методів і резерву знань, необхідних для розв'язання задачі; орієнтація студентів на проведення досліджень і систематизація результатів проведеної роботи; включення студентів у самостійний аналіз перебігу та результатів проведеної роботи.

Пояснювально-демонстраційний метод. Студенти отримують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури, через екранний посібник у "готовому" вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, студенти діють у рамках репродуктивного (відтворювального) мислення. У ВНЗ цей метод набуває найширшого застосування для передавання великого масиву інформації.

Метод проблемного викладання. Використовуючи різноманітні джерела та засоби, педагог, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доведень, порівнюючи погляди, різноманітні підходи, показує способи розв'язання поставленого завдання. Студенти стають свідками і співучасниками наукового пошуку. І в минулому, і нині такий підхід широко застосовується.

8.Форми контролю

В умовах організації навчального процесу за кредитно-модульною системою оцінювання якості знань студентів здійснюється шляхом поточного, проміжного (модульного), підсумкового (семестрового) контролю.

У рейтинговому показнику враховуватиметься будь-яка форма діяльності студента, якість аудиторної та самостійної роботи, здатність творчо реалізовувати свій інтелектуальний потенціал на практиці.

Відтак рейтингові оцінки із змістових модулів, так само як і рейтинг з атестації обчислюються за 100-бальною шкалою.

Велике значення має облік поточної успішності студентів, який викладач здійснює згідно графіку організації навчальної роботи.

Поточний контроль – це оцінювання знань студентів під час практичних занять, якості виконання домашніх завдань, самостійної роботи та активності на лекційних та практичних заняттях.

На практичному занятті студент може заробити максимум 10 балів, з яких: 5-6 балів – „відмінно” (за вичерпну, бездоганну відповідь), 3-4 бали – „добре” (за окремі неточності), 1- 2 бали – „задовільно” (за слабку відповідь), до 4 балів – доповнення. Якщо відповіді як такої немає або вона неадекватна поставленому завданню, містить грубі помилки, то у журналі обліку успішності ставиться „-1” бал. За пропущені практичні заняття застосовуються штрафні санкції. Відпрацювання заборгованостей проводиться лише в усній формі згідно графіку.

Студент має право на повторну і додаткову перевірку його знань (згідно графіку); на отримання додаткових завдань для підвищення свого рейтингу; на отримання „автоматично” з іспиту.

Під час поточного контролю студент по кожному змістовому модулю може набрати максимум 70 балів, які включають відповіді на практичних заняттях і виконання самостійних завдань.

Номер змістового модуля	Рейтингова оцінка змістового модуля, бали		
	практ.	самост. робота	розрах.
1	30	40	70
2	40	30	70
3	30	40	70
4	50	20	70

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи науково- педагогічного працівника (форма Н – 4.07).

Проміжний (модульний) контроль по закінченню кожного змістового модуля відповідно до графіка у вигляді тестування, письмових контрольних робіт, усних колоквиумів тощо. Вид контрольного заходу та методика врахування складових модульного контролю при визначенні оцінки розробляється викладачем і затверджується на кафедрі. Максимальна кількість балів, які може отримати студент під час виконання модульного контролю становить 30 балів.

Номер змістового модуля	Рейтингова оцінка змістового модуля, бали			
	розрах.	практ.	модуль- ний контр.	самост. робота
1	100	30	30	40
2	100	40	30	30
3	100	30	30	40
4	100	50	30	20

До контрольного заходу відповідного модульного контролю студент допускається незалежно від результатів поточного контролю. У разі відсутності студента на контрольному модульному заході його надається право на повторне складання згідно графіка.

Підсумковий (семестровий) контроль – проводиться в кінці семестру у формі екзамену виключно за допомогою тестових технологій і дозволяє оцінити системне, а не фрагментарне засвоєння навчального матеріалу і не може бути зведений до рівня поточних фрагментарних форм контролю.

До підсумкового контролю студент допускається за умови, якщо позитивна оцінка поточної успішності, що включає результати проміжного і модульного контролю, становить не менше, ніж **42** бали з **Р_н**. Якщо рейтинг студента з навчання нижчий мінімальної кількості балів, необхідних для його засвоєння, то він до атестації не допускається і зобов'язаний до початку іспитово-залікової сесії підвищити свій рейтинг. Інакше такі студенти до іспиту не допускаються і мають академічну заборгованість.

9. Розподіл балів, які отримують студенти.

Оцінювання студента відбувається згідно з положенням «Про екзамени та заліки у НУБіП України» (затверджено Вченою радою НУБіП України «27» грудня 2019 р. протокол № 5).

Таблиця 1. Співвідношення між рейтингом здобувача вищої освіти і національними оцінками

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання екзаменів
90-100	Відмінно
74-89	Добре
60-73	Задовільно
0-59	Незадовільно

Для визначення рейтингу студента слухача із засвоєння дисципліни **R_{дис}** (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи **R_{НР}** (до 70 балів): **R_{дис} = R_{НР} + R_{ат}**

10. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний комплекс включає робочу програму, силабус, курс лекцій, презентаційні матеріали, завдання для виконання практичних робіт, питання для самопідготовки, комплект тестових завдань для проведення поточного модульного контролю, комплект екзаменаційних білетів, електронний курс.
2. Електронний навчальний курс “Теорія держави і права” URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=306>

11.Рекомендована література

Базова

1. Качур В.О. Теорія держави і права. Частина 1. Навчальний посібник. – К. : НУБіП України, 2010. – 138 с.
2. Качур В.О. Теорія держави і права : навчальний посібник [Текст] / В.О. Качур. – К. : Видавництво «ЦП «Компринт», 2014. – 328 с.
3. Теорія держави та права : навч. посіб. / [Є.В. Білозьоров, В.П. Власенко, О.Б. Горова, А.М.Завальний, Н.В. Заяць та ін.]; за заг. ред. С.Д. Гусарєва, О.Д. Тихомирова. К.: НАВС, Освіта України, 2017. URL: https://www.naiu.kiev.ua/files/kafedru/tdp/navch_pos_tdp.pdf (дата звернення 10.06.2020)
4. Шмоткін, Олексій Вікторович. Актуальні проблеми теорії держави і права [Текст] : підручник / О. В. Шмоткін ; Нац. акад. Служби безпеки України. - Київ : НА СБУ, 2019. - 275 с.
5. Особливості тлумачення і застосування статті 3 Європейської конвенції з прав людини / К. О. Трихліб // Vicegrad Journal on Human Rights. – 2017. – Вип. 2, ч. 2. – С. 167–171.
6. Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г. Теорія держави і права. Підручник. Практикум. Тести: підручник. 2-ге вид., випр. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 584 с.
7. Гусарєва С. Д., Тихомирова О. Д. Теорія держави та права: навч. посіб. Київ: НАВС, Освіта України, 2017. 320 с. <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/2020/kzp> (дата звернення 10.06.2020)

Допоміжна

1. Авер'янов В.Б. Органи виконавчої влади // Юридична енциклопедія. – К., 2002. – Т. 4.
2. Андрейцев В. Право громадян на екологічну безпеку: проблеми конституційне - правового забезпечення // Право України. – 2001. - №4.
3. Бабкін В.Д. Соціальна демократія: проблеми і перспективи. – К., 2000.
4. Бабкін В.Д. Соціальна держава та захист прав людини // Правова держава. – 1998. – Вип. 9.

5. Барабаш Ю. Установча влада Українського народу як конституційний феномен // Право України. – 2009. - №11. – С.73-80.
6. Басін К.В. Механізм реалізації юридичної відповідальності та права людини // Часопис Київського університету права. – 2003. - №4. – С.9-14.

12. Інформаційні ресурси

1. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України - <http://portal.rada.gov.ua>
2. Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України - <http://kmu.gov.ua>
3. Офіційний веб-сайт Конституційного Суду України. - <http://ccu.gov.ua>
4. Офіційний веб-сайт Президента України - <http://president.gov.ua>